

TMV LF 2020

Výchovné oblasti

seminář 4

Pedagogika jako snění o ideálech (M. Strouhal)

- „...lidskost **není materiál k opracování**, ani potenciál k rozvíjení či zdroj k využití, **nýbrž hodnota**, k níž lze směřovat jen cestami mnohými a nepřímými, sledováním toho, co původně není člověku vlastní, ale co se může a má stát jeho pravou vlastí: sledováním ideálu.
- „**Teorie výchovy** je nepochybně jednou ze základních disciplín pedagogické vědy, avšak svým původem je **zanořena** do oblasti, v níž věda umlká, – **do oblasti nevyslovitelného...**“

Jak jsou příroda/život ní prostředí prezentovány v některých školách

- příroda a Země nejsou považovány za prioritu a hlavní hodnotu;
- příroda je pouze „*objektem, materiálem, zdrojem anebo prostředkem dosažení lidských cílů, plánů a záměrů*“ (Višňovský, 2009, s. 46), přednost a význam má člověk s jeho přáními, touhami a cíli;
- chybí procesuální uvažování i citlivost pro vazby a souvislosti v přírodě;
- převládá mechanický způsob uvažování, povrchní encyklopedičnost.

- představují „problém hrozby“ v důsledku nezodpovědného jednání a chování člověka k přírodě;
- je oznámeno, že je životní prostředí ohroženo, že kvalita vody, vzduchu se zhoršuje...);
- převládá hodnocení přírody ve smyslu, že hodnotu má jen to, co je pro člověka užitečné bez ohledu na to, že příroda má hodnotu sama o sobě;
- chybí často pohled podle kategorií etiky, tzn. dobrá, zlá, správného, nesprávného chování či jednání (Chytil, 1999, s. 54-55).

Environmentální výchova

směřuje jednoznačně k **překonání primitivně egocentrických, sebestředných názorů a preferencí hodnot,**

- *podílí se na nové duchovní integraci člověka, jehož vřazuje do celku přírody a kultury,*
- *usiluje o zastavení a zvrácení dosavadního způsobu poškozování přírody.*

Nové kulturní obsahové principy: *hodnotová priorita přírody pro lidský život, závislost člověka na přírodě a požadavek ekologizace duchovní a materiální kultury.*

- od **orientace abiotické a protipřírodní** přejít k orientaci **biotické a propřírodní** („*od vlády nad přírodou k životu ve shodě s přírodou*“); od **lidské nadřazenosti nad přírodou** k „**lidské vřazenosti do přírody**“ (ŠMAJS 1995, KELLER, 2000).
- od **převahy dílčích informací** a pasivního přijímání poznatků k rozvoji **evolučního a systémového myšlení** prostřednictvím znalostí a porozumění ekosystémům, včetně vlivů lidské činnosti na životní prostředí;
- od **axiologicky arogantního antropocentrismu a mechanistické interpretace** skutečnosti k výchově **ekologicky odpovědného občana**; odolávat hypertrofii civilizačních momentů v podobě diktátu módy, sugescí reklamy.

Vzdělávací systém přispívá k prohlubování dnešní globální ekologické krize

Vzdělání jako formativní faktor lidské osobnosti i utváření **kulturního systému**.

Vzdělávání:

- prezentuje kulturu nekriticky;
- příroda není **prioritou**; přednost má **člověk** s jeho přáními, touhami a cíli;
- příroda jako „*objekt, materiál, zdroj*“;
- **důsledky civilizace** marginalizovány nebo přehlíženy;
- nedostatečně tematizován protiklad (konflikt anebo vztah) **kultury a přírody** (Višňovský, 2009, s. 46).

Shrnutí aneb jak přispět k „síle učitelova přesvědčení, jeho živého příkladu a každodenního chování“.

Prezentace svět a jako celku (nic nežije izolovaně, život je vždy „vztahování k ostatním“ v procesu vzájemné závislosti).

- Uvědomění si hodnoty přirozeného systému „o sobě“; konfliktu přírody a kultury, vč. nezamlčování destruktivní role kultury vůči Zemi a cest řešení.
- Možnosti k přemýšlení o zásadních otázkách existence, o odcizení, odpovědnosti, o mezích využívání přírody.
- Dostatek prostoru k reflexi, k pojmenování jevů či dějů, které prožívají, podpora jejich vnitřní aktivity, stálého hledání a proměny – aby se žádoucí hodnoty staly součástí vnitřního světa učitelů.
- EV je „více o tom, jak se chovat a jak žít, než o faktografii“.

VÝBĚR LITERATURY

BINKA, B. (2008). *Environmentální etika*. Brno: MU.

HORKÁ, H. (1996). *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno: Paido.

HORKÁ, H. (2005). *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD.

HORKÁ, H. (2000). *Výchova pro 21. století. Globální výchova v podmínkách české školy*. Brno: Paido, 2000.

KELLER, J.; GÁL, F.; FRIČ, J. (1996). *Hodnoty pro budoucnost*. Praha: G plus G.

KOHÁK, E. (2000). *Zelená svatozář*. Praha: SLON.

KUČEROVÁ, S. (1996). *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov: Manacon.

LIBROVÁ, H. (1994). *Pestří a zelení*. Brno: Veronica a Hnutí Duha.

KRAJHANZL, J. Ekopsychologie a environmentální chování.

In Dlouhá, J. (ed.) (2009). *Vědění a participace*. Praha: Karolinum, s. 132-142.

ŠMAJS, J. (2008). *Potřebujeme filosofii přežití? Úvahy o filosofii, kultuře, poznání, vzděláním řeči a popularizaci vědy*. Brno: Doplněk.

WINTER, D. D. N.; KOGER, S. M. (2009). *Psychologie environmentálních problémů*. Praha: Portál.